

ЛИТЕРАТУРНО-КРИТИЧЕНЪ И НАУЧЕНЪ ЛИСТЪ НА ВАРНЕНСКАТА СРЪДНОШКОЛСКА МЛАДЕЖЪ

Разрешенъ
отъ Мин. Нар. Просвѣщение
съ заповѣдь № 30,320 отъ
12 октомври 1931 г.
Редактиратъ ученици.
Сътрудничатъ ученици.
Абонам. 30 лв.—Брой 2 лв.
За странство 50 лв.
Адресъ: в. „Виделина“,
Мжжк. гимназия—Варна

Този брой двоенъ 6 страници съ най-разнообразно съдържание. Цена 3 лв.

На работа!

(Продължение отъ миналия брой)

И тъй, подготовката за тежкия кръстъ на живота трѣбва да почне още отъ училищната скамейка.

А тъй ли става?

За жалостъ, не. Нашитѣ ученици гледатъ съвсемъ леко на нѣщата. Тѣ можеби, никога не се замислятъ за бъдещето. Никога не се замислятъ че щомъ свършатъ, ще бждатъ поставени предъ тежкитѣ, неразрешими загатки на живота, на грубата действителностъ. Въ нея нѣма нищо отъ дивната поезия на мечтателя — поетъ.

Плътътъ не е посланъ съ рози. Пролѣтъта не носи щастие и радостъ. Не!

Мизерия и нищета. Непосилна борба и страдания. Мжчителни дни и безсънни нощи, Малко, много малко сж избраницитѣ, на които кеситѣ на бащитѣ имъ ще се отварятъ вѣчно — за тѣхъ всичко е лесно. . .

Е добре, кажете вие, тогава какво да правимъ?

Повече сериозностъ, другари!

Да не се губи времето само въ скитане, журове, танци и тѣмъ—подобни. Има време и за работа, и за почивка и разходки.

V.

На първо мѣсто, безспорно, трѣбва да се тури четенето. Не бива никой ученикъ да се задоволява само съ учението на уроцитѣ си. Въ такъвъ случай той не може да бжде културенъ човѣкъ.

Книгитѣ сж необходима духовна храна. Но добритѣ книги. Не лека-та, булевардна литература.

Тя развращава и погубва. Убива.

Научнитѣ книги и сериознитѣ произведения на писателитѣ и поетитѣ заслужаватъ истинско внимание. Тѣ трѣбва да красятъ масата на всѣки ученикъ. Но не само масата му и ума му сжщо. . .

Какво по-ценно отъ една книга, отъ която блика животъ, въ която говори истината, красотата, доброто?

Какво по ценно отъ това „огледало на живота“?

Ние нѣмаме възможностъ — дори въпреки най-силното ни желание, да

видимъ цѣлата сжщностъ на живота, цѣлата му голота.

Ние не можемъ да видимъ: живота на далечната провинция, на шумната столица съ нейнитѣ нрави, живота на голѣмата фабрика, кървавия потъ на работника, непоносимия трудъ на селяка или дивната картина на далечни страни — съ една дума, не можемъ да видимъ необятното разнообразие на цѣлия животъ. Не можемъ да идемъ навсѣкжде, да видимъ всичко.

А книгитѣ ни даватъ всичко—цѣлото разнообразие на широкия свѣтъ потайнитѣ кжтчета на човѣшката душа, динамиката на съвременния животъ, и романтичния чаръ на миналото.

Книгитѣ сж великъ учителъ.

Чрезъ тѣхъ четателътъ живѣе — живѣе съ автора, съ героя — съ всичкитѣ му тжги, радости и неволи. Читателя преживѣва всичко, което е изпитвалъ автора при написването на книгата — и тамъ е силата на изкуството, че то действувало повече чрезъ сърдцето, отколкото чрезъ ума.

VI

Дружествата, вестницитѣ и списанията сж изразителитѣ на стремениетѣ и желанията на ученицитѣ.

Въ тѣхъ бие пулса на буйния ученически животъ, изпълненъ съ младежки жаръ и огнени мечти

Тѣ сж мѣрилото за душевния миръ и за идеологията на ученичеството. И заслужаватъ сериозно внимание — по-сериозно отъ това, което имъ се отдѣля.

Дружествениятъ животъ привиква къмъ колективностъ. Тамъ личността се губи, личнитѣ интереси се сливатъ съ общитѣ, егоизмътъ отстъпва мѣсто на алтруизма. А днесъ обществото се устройва на нови начала—не на егоистичнитѣ, а на алуистичнитѣ.

Свещенното предназначение на всѣки човѣкъ е не да служи на себе си, а на другитѣ, на човѣчеството.

Още повече тия идеали трѣбва да

Мелница край Созополъ.

у свои младежъта, която утре поема сдѣбата на всѣки народъ, на всѣка държава, на човѣчеството. А къмъ начало води дружествения животъ—той незабѣлзано го откъсва отъ личното „азъ“ и го приобщава къмъ другитѣ, къмъ общото.

И въ дружеството (макаръ въ миналото), се привиква къмъ общественъ животъ, къмъ обществена работа.

Значението на вестницитѣ и списанията е ясно—да изразятъ мислитѣ, чувствата и желанията на цѣлото ученичество. Да поучаватъ, да насочватъ. Да даватъ примѣръ и да упжватъ, да коренятъ злото и да сеятъ доброта. Тѣ трѣбва съ всички сили да се стремятъ преди всичко да събудятъ човѣшкото у човѣка.

Рефератитѣ сжщо заслужаватъ сериозно внимание. Разгледващи най-различни въпроси отъ науката и изкуствата, тѣ обогатяватъ познанията и подигатъ общия културенъ уровень. Чрезъ тѣхъ много по-лесно и по-добре се води просвѣтна работа, отколкото съ четението. Защото много и много страници, цѣли томо-ве, се разглеждатъ за единъ часъ. Тѣ трѣбва да засягатъ всички въ-

проси, като не се изключватъ дори социалнитѣ. Много неправилно е схващането, че ученика трѣбва да живѣе само съ своитѣ уроци. Не! Ние сме утрешни граждани и трѣбва да знаемъ поне елементарното, което ще ни е необходимо утре. Защото иначе като свършимъ и влѣземъ въ буритѣ на живота, ще останемъ на кръсто пжтъ и ще се заблудимъ или съвсемъ ще се объркаме

Рефератитѣ къмъ това развиватъ и критичната мисль у ученика. И тѣ трѣбва да бждатъ изнасяни по възможностъ отъ мозина — всички да рефериратъ.

Тия, и редъ други срдства—просвѣтни кржжози, всѣкидневни разговори и пр. трѣбва да се използватъ да се направи ученика човѣкъ преди всичко, и да се просвѣти. Защото младежъта е залогъ за бъдещето на всѣка нация.

И така, другари ученици, на работа! Повече сериозностъ, повече работа, повече просвѣта!

Само по такъвъ начинъ ще оправдаемъ надеждитѣ на нашитѣ бащи и само така ще служимъ на човѣчеството!

Ва Изворовъ.

Алкоолътъ е най-голѣмия бичъ на човѣчеството!

Пари! пари!

Слънцето надникна още веднажъ, хвърли последенъ снопъ животъ, па току се скри задъ голитѣ балкански кулиси. Нѣколко цвѣтни петна затрепѣха, зацѣлуваха се лудо, докато оловенъ облакъ ги закри.

Земята потрелери. Декемврийската нощъ скопчи дълги костеливи прѣсти о мрака. Виделината отстъпи.

— Сега всичко е мое, ехидно се озбжи злиятъ вѣтъръ — фъ..ффф..

Момчето спрѣ. Отдѣхна си. Дългъ пжтъбѣ провървѣло. Огледа се. Никого не познава — чуждо за вси. Съда, Боязливо истрѣгва оветѣлъ каваль — скжпъ споменъ отъ татка и леко, леко засмива. Тжжни, меки вълни се разливяватъ въ нощния мракъ. Минувачитѣ зачестяватъ, но все си оставатъ мрачни, комай не го виждатъ. Никой не свежда грѣдь да спусне овална пара.

Поглежда къмъ хълма, отъ гдето преди две години дойдоха съ болното. Нищо не съзрѣ, освенъ тъмная гжста маса отъ черно. Сърдцето му се свива. Ледни пипала ползватъ по моренъ грѣбъ — става му студено. . .

Добира пакъ полукани устни — отново приспива тъмнината. Но тѣ, тѣ, пакъ си оставатъ бездушни, глухи — дори не го поглеждатъ. Може би не знаятъ, че той пѣе за охтичевата си майка.

Може би!

Краката му, на които висятъ два лѣтни окжсани сандала, премръзватъ. Не се чувствуватъ, сѣкашъ не сж негови. Цѣлъ трепери.

— Хей, ти!

Обърна се — стражаръ

— Що чинишъ тука, а?!

— С... свира, сподаде сплашено.

— Демекъ просишъ!

Чизменъ ударъ се стоварва. Момчето го изгледа умолително. Става.

— Да те нѣма по-скоро. Чувашъ ли? Че като взема нея свирка, та по главата — само просещина ще ми станете. Да не мислишъ, че тукъ е мѣсто за цигански зурли?! . . .

Наведе безпомощно очи . . . Ста на му тежко.

Тръгна. Накжде? Незнаеше.

Доболъ го за болната.

Пакъ гладни. Заплака като дете..

Изгуби се въ тъмнината.

II.

Сива плащеница обвива тихо за-спалото небе. Отъ коминитѣ, различни на рунтави казашки капи се гонятъ едни следъ други пухкави кълба димъ. Особена тегота изпѣлва атмосферата. Отъ време на време нѣжно задрѣмалъ клонъ се поклаща, отърсва премръзнала снага и пакъ се спотайва.

Голѣмиятъ градъ е още буденъ.

Нали утре е нова година.

Нова година!

Лекота залѣ душата му. Защо? дали че сладъкъ споменъ отъ благи детски дни, майчина милувка го погали?

Самъ не знае. . .

Облѣга се о снѣжната стена — вие му се свѣтъ. Унася се.

Въ гжстата мрачина сякашъ нѣкой прошепна:

— Златко, сине майчинъ . . . по-викай го! Охъ! . . .

Сепва се.

— Малел!

Но тя изчезва, комай млѣчниятъ снѣгъ я поглѣща. Наоколо никой нѣма — пусто. Нѣколко бистри кристални сълзи се повалятъ по посинѣлитѣ му бузи.

Ехъ! Въздѣхва тежко. Да можеше да оздравѣе тя, да се изправи веднажъ на нозе, що не би далъ, Боже! Па сетне . . . сетне той не ще я остави отново да се запише въ фабриката. Ще работи цѣлъ день щомъ се изправи времето, а напро-

СТИХОТВОРЕНИЯ

Моряк

Сребриста нощ. Вълнит се полюшват
погалвани от лекия зефир.
Луната златни рогове извила
оглежда вред притихналата шир.

Но ей развъл кат чайка лекокрила
платна, лети във сребърната нощ
смелъ платноходъ, разцъпвайки вълнит
притихнали, приспали своята мощ.

До мачтата, съ коса развена, строенъ
съ очи кат вжленъ, съ погледъ смълъ,
откритъ

стои моряка. Луната позлатява
коситъ му със своя ликъ превитъ.

Мълчи. Мечтае. За кого?.. За нея,
момичето със синитъ очи,
съ коса от златна, хубава коприна
усукана от слънчеви лъчи.

Далече е, но сѣкашъ че предъ него
изправя се и тихо му шепти:
прекрасна, плаха. Той усѣща само
отъ радостъ какъ сѣрдцето му тупти.

Ржце протегналъ, въ мислитъ унесенъ,
съ погледъ впитъ въ безкрайния просторъ
прекрасенъ, строенъ, смълъ, съ коса
развяна
той все я търси съ пламналъ, огненъ взоръ.

Развъл кат чайка бѣла, лекокрила
платна, лети във сребърната нощ
смълъ платноходъ, разпаряйки вълнит
притихнали, приспали своята мощ.

Ми. Ра

Соф. мжж. гимназия

Къмъ вѣтъра

Повѣвай вѣтре, бездомникъ неволень,
Разнасяй нашитъ безмѣрни тегла —
Че много,
Премного
Ни сж бедитъ
Що ядно притискатъ морни ни чела;
Че мжка огромна разяжда души ни
И размахва тежки и черни крила,
Че всѣки новъ день идва съ нови злини,
А всѣка нощъ ни шепне страхотни слова.

Повѣвай, вѣтре, разнасяй навсѣде
Нашитъ скѣрби, тегла и беда. —
Да чуятъ,
Да видятъ
И глухи,
И слѣпи
Че ние гинемъ въ безотрадни дни.
Да видятъ, да чуятъ навредъ по земята
Нашия болезненъ и нестихващъ стонъ
Болкитъ наши, скѣрбитъ, теглата
Какъ странно припѣватъ въ погребалень
звѣнъ.

Повѣвай, вѣтре, повѣвай безспирно.
Кръстосвай на длѣжъ и на ширъ свѣта —
Разнасяй,
Огласяй
Съ нашитъ страдания
Навредъ измжчената, страдна земя, —
Че тежки сж нашитъ болки безмѣрни,
Че черна, прокобна орисъ ни гнети,
Че скѣрбитъ ни сж — скѣрби непомѣрни,
Че бунтъ и тревога въ гърди ни ехти!...

М. И. Ерусалковъ — Шуменъ

Тѣ сипятъ се. . . на в.

Тѣ сипятъ се кристални бѣли снѣжинки
Затрупватъ рано увѣхнали цвѣта
Тѣ сипятъ се и скѣрбъ горчива навѣватъ
Всрѣдъ хилядитъ забравени сѣрдца

Тѣ сипятъ се и шепнатъ злоба неразбрана
И чезнатъ въ калъта съ проклетие
Тѣ сипятъ се леко, леко затрупватъ
Пѣтя на вѣчното страдание

Тѣ и моя гробъ ще скоро да заринатъ
И тѣ едни ще поплачатъ, зарадъ менъ
За менъ несретникъ бездоменъ, синъ
отритнатъ
Не сетилъ радостъ ни въ день, ни въ нощъ

О падайте хубави бѣли снѣжинки
За сетенъ пѣтъ радвамъ се и плача съ вази
Че моитъ сълзи тукъ никому ненуждни
Като васъ въ калъта ще нѣкой да погази.

Дочко VIII кл

Зимна нощъ

Нощъ. Безшумно хвъркатъ бѣли снѣжинки
въ шеметний валсъ прехласнали глава,
въ прегръдка лека, лѣкитъ сестринки
за радъ и щастие нашепватъ ми слова.

Отъ тихи вѣтъръ падатъ тѣ повѣни,
покриватъ съ бѣлъ пухъ калната земя
— мечти сладки със надежди упоени
погалватъ, сгрѣватъ страдната душа.

Вѣра

V кл. — Варна

Ученици. четете и разпространя-
вайте вашия органъ в. „Виделина“.
Работете за него, защото той е
само ваша рожба и може да жи-
вѣе само чрезъ васъ.

Вечерни миражи

Последни лъчи
сълзиви
и левичи
протегнаха пипала си
Планината гърбата, синя
закри
и скри
огнено — червеното слънце

Бледни вечерни сѣнки
се явяватъ
и запълзватъ
Вечерни миражи
нечестиви
и сиви
Израстватъ въ тъмата

Глуха самота настава
чемерна
и черна
Нощта настѣпва
мълчалива
и срамлива
монахиня облечена въ черно

Свѣтлинъ Проблѣсниковъ
Варна

лѣтъ съ мотика на рамо, редомъ съ
другитъ копачи ще рови черната
земя . . . съ студень потъ ще се
облива, макаръ да е тъй слабъ. Ще
бждатъ тогава честити. Богородице,
пресаѣта майко закрилице, нека тя
да оздравѣе! . . .

Не сети какъ стигна. Прочете:
„Д-ръ Вилковъ“. Дигва премръзнала
ржка и съ страхъ натисва кокале-
ното копче. Салона свѣтва.

Старата прислужница съ сипани-
чево лице го въвежда. Главата му
тежи . . . Почукватъ. Лѣкарътъ е
наведенъ надъ нѣщо. На масата
предъ него стоятъ купища вестници.

Какво има?

— Майка ми е . . . е . . .

— Болна? допълни она.

— Да.

— Хей-сега се обличамъ за ми-
нутка, кажи на файтонджията да
почака малко.

Момчето приплѣднѣ.

— Господинъ докторе, азъ, азъ
нѣмамъ достатъчно пари, ние сме

бедни . . . това което можахъ да
спечеля е само тринадесетъ лева.
Всички ме пѣдиха!

Она го изгледа навжсено, Слуги-
нята повдигна рамене; по старческия
й образъ се изписва тѣжа

— Сега не мога до дойда, отсича
рѣзко лѣкарътъ — имамъ работа.

Снѣгътъ е престаналъ. Единстве-
ния разпоредителъ е шипещиятъ
севернякъ. Като псе безъ господаръ,
той се мушка въ всѣки жгълъ, за-
пѣлва съ маки снѣжинки малки и
голѣми зѣещи пукнатини и стрем-
главо пакъ изчезва. Отъ танецъ ви-
хренъ уморенитъ звездички искатъ
да заспятъ, но вѣтърътъ не ги ос-
тавя. Плачатъ — не ги чува.

Момчето крачи рабито. Не виж-
да вече нищо. Сѣкашъ цѣлиятъ
свѣтъ е облѣгнатъ на кокалеститъ
му плещи. Бавно продължава да
тъпче рохкавата снѣжна настилка.
Тихо.

Какъ му е тежко! Нозетъ не го

крепяха. Гладенъ е. Иска му се да
падне, да потъне въ дѣнъ земя, да
се пренесе въ вѣчността — да ли-
не къмъ премръзналото небе. Жи-
вотътъ тукъ му се чини тъй тя-
гостенъ. . .

Часовникътъ удари 11. Неволно
си спомня пакъ за града. Обръща
се. Сега той му се струва тъй стра-
шенъ, отвратителенъ. Струва му се
че тази черна мастилоподобна маса
оживѣва. Изведнажъ нѣщо пламва
всрѣдъ нея, озарява я съ ослепи-
телна свѣтлина и въ мигъ изчезва.

И Боже! По всички покриви наиз-
качватъ хора, мръсни съ испити
блѣди лица, съ дълги черни бради,
като тая на она лѣкаръ; . . . и сет-
не, сетне всички по даденъ знакъ
се втурватъ бѣжкомъ къмъ Златко,
викайки колкото имъ гласъ държи:
пари! пари!

Монети лѣскави искаме, монети!
Момчето закрива очи. Спуска се
къмъ квартала.

Пари, пари, пари! . . .

Бутва машинално по бѣлата вра-
та. Тихо. И вътре е студено. За-
палва лоена свещъ. Болната спи.
Една дѣлбока въздишка се изтѣг-
ва отъ премръзналитъ му гърди.

Жално поглежда къмъ тѣлото.
Горката! Сигурно си е отпочина-
ла отъ кашлицата.

Безшумно става. Туря ржка на
челото й — студено!

— Мале!

Мжлчи.

— Майко, майчице, не чувашъ ли?..

Пламъкътъ на угарката лениво
се залюлява отъ вика му.

— Мале!

Момчето се хвърля лудо върху
лежащата, безмилостно я задърпва
но тя, тя не помръдва — трупътъ
бѣ отдавна леденъ.

Ангелъ Маноловъ

Печатница Д. Тодоровъ

Наученъ отдѣлъ

Юлиянъ Далакмански
VIII кл. Варн. Тѣрг. У-ще.

Сжщността на материята

Звезди, атоми, електрони, етеръ, движение, животъ, душа, време, пространство — това сж последнитѣ най-виши понятия — идеи, до които нашитѣ умъ е достигналъ и които той чрезъ наблюдение и спекулация, чрезъ опитно-научни методи и по умозрителенъ пѣтъ се стреми да разбере; това сж последнитѣ тайни и загадки, които днешната наука търси да отгатне; това сж безднитѣ, въ които тя иска да надзърне, за да ни открие истинския смисълъ на всичко сжществуващо.

Отъ дълго време ученикѣ сж правели разлика между измѣрима (притеглима) или неизмѣрима (непритеглима) материя.

Измѣрима се е наричала материята понеже се е намирала подъ действието на тежестта и представлява една тежестъ, измѣрима споредъ нашитѣ установени уреди; притеглима съ една дума: това е видимата вселена, съ съставнитѣ части на която се занимава химията.

Обаче, край самата тежка материя трѣбвало е да се съобрази друга, която прониква въ всичкитѣ тѣла и е способна да премине презъ междинитѣ имъ, единъ видъ непритеглима сръда, която не указва никакво влияние върху нашитѣ везни. Тази сръда е наречена етеръ. До сега не се е удало да се опредѣли вътрешната природа на етера. Сжществува, обаче вѣроятна връзка между тази безкрайна, непространствена материя и видимата притегливостъ. Ето защо, изучаването на етера ще ни даде възможностъ да разберемъ интимната природа на самата материя и нейнитѣ основни качества напр. тежината.

Древнитѣ физики ни казватъ, че всичко произлиза отъ водата и огъня; съвременитѣ физики поставятъ въпроса: всичко, което сжществува не произлиза ли отъ етера?

Прочее етера сжществува естествено. Така напр.: Свѣтлинния слънчевъ лъчъ се разпространява подъ формата на вълна. Но тамъ кждето има вълна има движение, а тамъ кждето има движение, движи се нѣщо; това нѣщо е етера.

Още древниятъ Анаксагоръ (500 год. пр. Хр.) учелъ, че видимата материя се състои отъ различно невидими, непромѣнливи първично частици, които 100 години по-сетне Демокритъ нарече атоми (átomo — недѣлимъ).

Атомитѣ сж най-малкитѣ недѣлими части, съ които единъ елементъ влиза въ съединение. Тѣ не сжществува въ свободни, освенъ въ момента напр. моментъ на отдѣляне (status nascendi). Два или повече атома се сгрупирватъ и образуватъ молекула, която сжществува въ свободна.

За нѣкои прости тѣла, като меркура въ газообразно състояние, хелия, аргона и др. молекулата е съставена отъ единъ атомъ газъ.

Нѣкога човѣкъ е считалъ атома инертна материя, проста опора на енергията, тъй да се каже като вмѣстилище на нѣкаква тайнствена и непозната природна сила. Той бѣ оня градивенъ неразрушимъ материалъ отъ който въ продължение на повече отъ 20 вѣка се считаха построени отдѣлнитѣ тѣла и следователно цѣлата вселена.

Новото схващане за нѣкогашния атомъ е съвършено друго. Днесъ въ атома се разкрива моделъ на истинска слънчева система.

Споредъ тия схващания, всѣки атомъ се състои отъ едно централно, положително наелектризирано ядро (йонъ) и около него се въртятъ, обикалятъ, както планетитѣ около слънцето, електронитѣ, отрицателно наелектризираны тѣла. Всѣки атомъ има равно количество положителни и отрицателни пълнежи.

За строежа на атома е характерно преди всичко броя на електронитѣ. Тоя брой съпада съ номера на

елемента въ периодическата система. Така напр.: водорода стои на първо мѣсто и има единъ електронъ, кислорода има 10 електрона, урана 92 електрона и пр.

Но какво нѣщо е атома, тая тайнствена сжщина, както по размѣри, тъй сжщо и по други свойства?

Дребнавостта на атомитѣ надминава всичко, което бихме могли да си представимъ. Въ индустрията сж успѣли да изчукатъ златото на тѣнка тѣнка листа, шото десетъ хиляди отъ тѣхъ биха образували дебелина отъ единъ метъръ. Тѣй шото асѣко число злато бѣ имало само една десетохилядна частъ отъ метъръ дебелина. То е съставено отъ молекули, броя на които само за тая дебелина е 300 милиарди.

Единъ литъръ водородъ при нормално налягане, който ежжидва осемъ стотни отъ грама, съдържа 23 милиарда милиарди молекули. Подобни фантастични величини сж недостижни за нашия умъ. За да имаме представа за тѣхъ трѣбва да ги увеличимъ. Ако подредимъ 29-тѣ милиарда милиарди въ единъ куб. см., ще получимъ една броеница, дължината на която може да опаше 100 пѣти земята; значи тя ще има 4 милиона км. дължина или близо 10 пѣти колкото разстоянието до луната. Ако можехме да отрѣгнемъ по единъ милионъ атоми въ секунда, нуждни ще ни сж 10000 години, за да ги изсроемъ.

И да не забравяме, че въ единъ куб. см. газъ молекулитѣ, които го съставятъ, заематъ само една трета отъ кубическия метъръ т. е. само трихилядната частъ отъ цѣлия видимъ обемъ. Това е една сѣбо на църква въ която биха се носили детски балони останалата ѣ частъ бидейки празна.

Всички тия молекули, всички тия системи отъ атоми се намиратъ въ едно непрестанно движение, като свѣтоветѣ въ простора.

Всѣка една молекула изминава около 4 км. за секунда. А всѣка молекула въ газа търпи за секунда 10 милиарда удари отъ съседнитѣ неѣ молекули.

Вследствие тия грамадни скорости атомитѣ турятъ въ движение, въ трептене етера, въ който се развиватъ тѣ и последния предава на нашитѣ чувства получения тласкъ въ формата на вълна.

Тия именно етерни вълни, сж които предаватъ на материята разнитѣ свойства, подъ които ние я познаваме. Безспорно, за насъ характера на материяното тѣло е преди всичко множествеността. Когато разглеждаме само еднъ атомъ, ние нѣмаме право да му преписваме свойственитѣ качества на сложнитѣ и молекулярни групировки (освенъ интимната природа на материята — тежината). Блѣсъкъ, цвѣтъ, твърдостъ, меко́та, гжстота, еластичностъ, звукъ, устойчивостъ, крехкостъ сж думи, които нѣмаатъ никакво значение шомъ ги приложимъ по отношение на атома.

И този мистериозенъ атомъ за насъ е съставенъ отъ купичка електрони! А атомитѣ сжществуваатъ реално: тѣ не сж фикция.

Не сме ли жертва на въображението и сетивата си? Ние си фабрикуваме свойствата отъ разположението на атомитѣ отъ етернитѣ трептения, които добиваме чрезъ тѣхъ съ помоща на усѣщанията. Нашитѣ схващания за материята сж субективни, и сж въ зависимостъ отъ днешното ни състояние.

Проче, ние живѣемъ всрѣдъ единъ миръ външността на който съвсемъ не е такъвъ, какъвто си го представяме и мислимъ, че го виждаме. Видимата вселена не е ни най-малко такава, какъвто се вижда на нашитѣ чувства: невидимата вселена е оная, която съставлява сжщността и подържането на творението. Подирете материята — вие нѣма

да я намѣрите; тя е единъ миражъ, който при постепенното ни напредване, отстъпва назадъ; тя е призракъ, който изчезва, когато върваме, че сме го хванали.

И наистина, новитѣ доктрини сж сложили предъ физицитѣ и механицитѣ проблеми, каквито никой не е подозиралъ преди тридесетъ години.

Видяхме каква сложностъ представлява структурата на нѣкогашния атомъ; сега ще разгледаме проблемата за онова което става въ тоя невидимъ за нашето око свѣтъ, пълненъ съ трудности, и който наподобява на добре пазена и почти неразрушима крепостъ.

Атомътъ дълго време се смѣташе като най-малка и неразрушима по-нататкъ частица отъ материята. Днесъ се знае, че тия миниатюрни слънчеви системи не сж трайни и изглежда да сж подчинени на закона на еволюцията. И постепенно, като застаряватъ, тѣ губятъ електронитѣ си. Така въ едно близко или далечно време, наставка единъ видъ чезене на атома, една истинска дематериализация (разпадане на материята не е свойствено въ по-голяма или по-малка степенъ на всѣка материя. Обаче, напълно достижно за нашитѣ чувства, разпадане на материята имаме при така нар. радиоактивни тѣла, като урана и радия.

Тия откъснати електрони отъ атома сж оживѣни съ грамадна скоростъ: отъ 10,000 до 250,000 км. въ секунда. И ние ясно схващаме невъобразимия голѣмъ запасъ отъ енергия, какъвто притежаватъ атомитѣ. Наистина, поради стабилността на атома тая вътрешна енергия е изобило латентна, скрита тъй да се каже, но ако можехме да я използваме, бихме извършили работи на гиганти. Така напр.: разложенъ напълно въ енергия 1 гр. вжглища, за секунда време биха ни дали работа равна приблизително на 6 милиарда, 800 милиона парни конски сили! Тая енергия бѣ направилъ единъ товаренъ влакъ отъ 50 вагона да обикаля 4 пѣти и четвъртъ земята.

А каква е сжщността на тая вътрешна атомна енергия. Шо е електрона? Съвремената физика от-

говаря, че това е електромагнитни вихри, плаващи въ самия етеръ съ скоростъ, която никога не може да достигне тая на свѣтлината (300,000 км. въ сек. предѣлната скоростъ въ вселената).

Извършенитѣ опитни изчисления въ това направление доведоха до неочаквани резултати: електронътъ има само електрична маса: материална подпора за неговия електриченъ пълнежъ нѣма. Истинската му маса, тая която измѣрваме е отъ чисто електрически произходъ. И тая негова електрична маса не е постоянна; тя зависи изключително отъ скоростта и се увеличава непрекъснато, колкото повече последната се приближава до тая за свѣтлината. Мистериозна констатация бѣ казалъ всѣкой; но тя се явява реално защото изглежда отъ експерименталенъ характеръ, нужно е да се окясня. Максвелъ дспуша присъствието на една електромагнитна сръда: за такава сръда приелъ етернитѣ вълни на свѣтлината. А знае се, че пораждането на магнитно поле има за резултатъ появата на явление самоиндукция. И поради факта, че нашата малка сфера — електрона е наелектризирана и се върти съ голѣма скоростъ, тя увеличава масата си.

Следователно масата, когато я разглеждаме въ една частица зависи отъ скоростта.

А скоростта, знаемъ това отъ опитъ, се подлага на увеличение и намаление. И отъ тукъ, ако намалимъ скоростта, ще унищожимъ и масата; напротивъ, чрезъ увеличаване ще я създадемъ.

Тогава, какво е субстанцията (веществото), това, което служи за основа на всички тия феномени? Каква е сжщината на материята?

Безспорно, това ще да е „всемирния ефиръ“.

По този начинъ всичко ни дава основание да върваме, че материята е съставена на всѣкъде отъ еднакви елементи, съ една дума, тъкнътъ на необятния всемиръ е навсѣкъде съвършено еднаква.

Такова е заключението, което можемъ да извлѣчемъ отъ учението за новото схващане за материята.

„Донъ Кихотъ“

„Ехъ, днесъ най-последъ ще се опитамъ“, — ставайки отъ леглото си горѣше единъ младежъ. „Но, дяволъ да го вземе, съ това обличание, човѣкъ ще си развали настроението; па трѣбва следъ това да се миешъ, да, и изобщо да вършишъ работи съвсемъ несъгласни съ твоето поетическо настроение!“ „Какво си приказвашъ бре?“ обади се хазайката. „Ето пъкъ и тазъ цѣла гадъ, ей сега ще ме завика за закуска, но... ще видимъ“.

И той се облѣче набърже, тласна вратата следъ себе си и се опѣти бърже къмъ градината, като се боеше да не би да му се развали настроението.

Свежъ въздухъ нахлу въ гърдитѣ му. Той се услуха, чу собственитѣ си стѣпки, следъ туй се озърна, видя какъ птичкитѣ отскачатъ отъ клонъ на клонъ и огласяха околността съ особена хармония. Приведенитѣ клони отъ дветѣ страни на алеята образуваха тунелъ, горната страна на който бѣше украсена съ безброй много свѣтлинки, които отъ отражението на листата бѣха така разнообразни, шото ти се струва, че виждашъ всичкитѣ възможни цвѣтове.

Младежътъ сбърчи чело, наведе глава, като се стараше да се вдѣлбочи въ себе си и да долови нишката на своитѣ мисли и да ги напѣти само въ една посока. Но той се вслушваше ту въ стѣпкитѣ си, ту въ полумръднатитѣ листа, ту въ

чуруликането на птичкитѣ и не можеше нито за моментъ да се успокои.

Седна на една пейка, извади листа, върху който толкова пѣти се канѣше да напише нѣщо и се замисли, на каква тема да почне.

„Ахъ, защо Сервантесъ заелъ моя герой, защо азъ не бѣхъ на негово мѣсто! Нима азъ не мога да напиша една такава комедия, та голѣмъ ли талантъ се изисква за това, да напишешъ единъ... ехъ, но защо пъкъ мисля за туй, ами не потърся предметъ, върху който бихъ могълъ да поработя?“ И той дълго рови въ себе си, като се мъчеше да намѣри сюжетъ за своето настроение. Но уви! Чичиковъ принадлежеше на Гоголя, Шилонски затворникъ — на Байрона, Хамлетъ на Шекспира, та защо за него не остана тема?

И той се изправи, гнѣвно хвърли листа на земята, стѣпка го яростно съ крака и извика:

„Проклетници да сж всичкитѣ тия Шекспировци, Байроновци, Гогольовци, тия бунаци сж заели всичкитѣ теми, а за мене — нищо“. И той се упѣти за въ кѣщи да закусва. Хазайката, като излѣзе отъ кухнята, следъ като му бѣ донесла закуска, си говорѣше:

„Какво ли му стана пакъ на моя квартирантъ, че е толкова грубъ и ядосанъ?“

Тя не знаеше, че той отъ днесъ става заклетъ врагъ на всички поети.

Ванадаръ — Разградъ

Настоятели издѣлжавайте се по-скоро!

„ПОЛЗАТА“ ОТЪ АЛКООЛА

Днесъ всеки признава, че алкохолът е една вреда за човечеството, и тя не носи нищо полезно. Обаче при все това неговата употреба не е спрѣла и съвсемъ не мисли да спре.

Защо човѣкъ пие тая отрова? Дали това е една нужда за организма? — Не, съвсемъ не е тая причината, която кара човѣкъ до употребата на алкоола. Той пие не за това, че чувства такава нужда, а просто по подражание, за да си достави изкуствени радости, за да намали своята тѣга, своите грижи — ядове, за да ги забрави. Това съ което алкоола привлича е това, че той, тъй да се каже попълва едно празно мѣсто въ човѣшкото сърдце.

Алкоолизмътъ е единъ психологически процесъ и за да го разберемъ, трѣбва да вникнемъ въ неговата сѣщностъ. Отъ всѣ вѣгския опитъ знаемъ, че всѣки единъ народъ търси нѣкоя упойка, която да може да възбужда чувствителността.

Между всички тия отрови, като кокаинъ, опиумъ и др. алкоолътъ по своето употребление заема първо мѣсто. Много милиарди прахосва днесъ „културна“ Европа подиръ него. Той причинява неизчислими загуби на човѣчеството, били тѣ отъ материално, или морално естество.

Алкоолътъ засѣга преимуществено най-нежните клетки на организма, тѣзи отъ които зависи силата на волята, чувството за честта, дългътъ, благоразумието и проче. Неговата употреба води къмъ неразновесие въ мислитѣ. Той събужда лошите наклонности и премахва съпротивителната сила на контролата на съвестта и морала. Първата неговата жертва е мозъкътъ и неговите функции, което отъ своя страна предизвиква възбуждение на съзнанието и една ограниченостъ въ областта на мисленето. Въображението е въз-

будено и тъй като въздържателните центрове сѣ парализирани, мисълта се парализира по-вече или по-малко фатално.

На пръвъ погледъ действително пиячътъ има по-голяма енергия отъ трезвия. Но това е само временно, защото както бърже се е появила тая енергия така и бърже изчезва. Човѣкъ е преди всичко едно морално сѣщество. Алкоолътъ унищожава съвестта, рѣководителка на моралния животъ.

Впрочемъ, вие виждате, че алкоола е една прѣчка за постигане вишата цѣль на живота. Човѣкъ се въздига паралелно съ цѣльта, която си е поставилъ. Алкоолътъ, като намалява, като убива чувството на идеала е една голѣма спѣнка за човѣчеството.

Днесъ нѣма обществени бедствия — болести, мизерия, престѣпления, морални падения и пр. въ основата на които да не стои алкоола. Това се вижда отъ всички, но колцина на-даватъ тревоженъ викъ за спасение-то на народа и човѣчеството?

Невежество и интереси се преплитатъ и не даватъ възможностъ това социално зло, да изпъкне съ ужасяващия си образъ. И именно ние, като въздържатели, трѣбва да уяснимъ и заягчимъ позициите си. Ние трѣбва да схванемъ и поведемъ правилно борбата, която цели установяването на едно ново човѣчество. Да се дезертира отъ борбата и да се криевъ черупката на своето лично „азъ“ е непростимо и престѣпление за всѣки трезвеникъ.

Трѣбва да си подадемъ всички рѣка и дружно да съборимъ **Царя алкоолъ**.

Напредъ къмъ трезвостта! Къмъ осъществяване на нашия идеалъ за благо и преуспѣването на човѣчеството.

Ал. Давидовъ VII-кл.

Моряшка участъ.

Златокосъ царъ Слънце яхна вихренъ конъ — другаръ и какъ гордъ властелинъ по тъмно синъ п. кровъ заприпуска.

Ширнаха саѣтли лѣчи по модъръ небосклонъ и животъ зацари; животъ новъ, обновенъ. Черна нощъ сведе глава, подбра плашеница, украсена съ елмази — звезди и съ тихи, покори стѣпки закрачи бавно на западъ — победена. Съ нечути стѣпки отмина тя въ далечния край — где никой не е ходилъ, за които нищо и не знай.

Денътъ зацарува пакъ своя празникъ. Плѣзнаха леки вълнички по ширната морска повърхностъ и заразисяха по всички страни слухъ — тайнственъ, новъ. Подъ тъмния платъ на нощта — ужасъ и страхъ, се бѣше извършило тъмно дѣло.

Черни облаци съучастници въ дѣлото зло, псеха пѣтъ тамъ далечъ — въ царството на майска нощъ.

Разказвахъ малки вълнички.

Мрачна нощъ била метнала отдавна тъмно було върху жбести скали, зли пропасти, гжести гори и надъ морски глѣбини.

Корабъ-призракъ въ тъмната нощъ — гонѣлъ родния край. Отпредъ, где острото чело пронизвало и разбивало морски вълни, стоялъ младъ морякъ. Остриятъ му взоръ пронизвалъ смѣло тъмата и той виждалъ своята родна страна. Ето родниятъ домъ, где чака го сега стара му майка, отдавна тѣгуваща по него. Наистина, не въ блестящъ палатъ, а въ бедна колиба той ще бѣде. Но тя му е по-скѣпа отъ всичко най-скѣпа по свѣта — тя — родната, полусрутена, бедна колиба! Ще слѣзе той на брѣга, мургавъ, загорѣлъ отъ жежкото слънце и съ силни си рѣже, загубѣли отъ постоянната борба съ морето, ще притисне до разтуптѣно сърдце стара си майчица. А тя ще заплаче и дълго ще гледа завърналото се скѣпо чадо. И ще благодари на мо-

рето, че ѣ праща нейната свидна утѣха въ старини. После, когато останатъ сами въ родната колиба, той ще развърже своята бохча и ще ѣ предаде свидни дарове отъ задморски страни — тежки кехлибарови броеници, скѣпи шити чехли и нѣколко голѣми, златни монети — скѣпъ приданъ за работага тежка. А после...

... А морските вълни ставали все по-голѣми и по-голѣми.

И морските бездни се откривали все по-дълбоки и страшни. Черни, вареносни облаци, като тъмни, злокобни птици въ мрачната нощъ се сбрани и надвиснали надъ призрачния корабъ. Страшна буря загрозила да избухне.

... Въ малката колиба се събудила старата жена, погледнала навънъ. Слушала се въ мрачния вой, прекръстила се и тихо зашушнала: „Боже, запази го! Запази и закрилѣй всички други като него! Свети Никола Чудотворче, помогни му!“ и дълго още остриятъ шумъ отъ разбиващите се вълни не ѣ давалъ покой. Тя като че ли п. едчувствувала нѣщо страшно! ...

... А въ това време корабътъ билъ вече играчка на разсвирѣлото се море. Всѣки мигъ огромни талози го преливали и грамадната маса вода помитала всичко по пѣтя си.

„Човѣкъ въ водата!“ — се зачулъ остръ, пресипналъ гласъ.

Но какъ да му се помогне! Лодките отдавна били счупени или завлечени отъ вълните. Пѣкъ и да бѣха здрави, надали можеше да се направи нѣщо съ тѣхъ въ такова страшно време.

„Такава е нашата моряшка участъ! Това ни чака всички! ... Далечъ, далечъ отъ родния край

Насъ чака ни смъртта; А стара майка нивгане ще знай На свидно чадо участъта! Тя нивга забрадена не ще дойде Надъ синковъ гробъ да го полей! ...

Ат. Коларовъ — Шуменъ

Стачния огънь възпламенява ораторския талантъ на всѣчки.

УЧЕНИЧЕСКА ОБЩЕСТВЕННОСТЪ

И до сега сѣществуватъ личности, които поддържатъ, че на ученика не трѣбва да се дава право да гледа по-далечъ отъ своите уроци. И до сега се шири мнението, изключително силниятъ ученикъ може да стане достоенъ гражданинъ и уменъ политикъ.

Ние много често срѣщаме въ живота факти, решително противорѣчи на горните мнения. Съ това съвсемъ не искаме да кажемъ, че силниятъ ученикъ е безполезенъ за живота, а само да оправдаемъ зародилата се напоследъкъ ученическа общественостъ. Нейно проявление сѣ възникнало отъ скоро ученически вестници. На тѣхъ можемъ да гледаме съ радостъ, защото тѣ сѣ поле, където те подготвятъ бѣдащи общественици.

Ученическа общественостъ, обаче, не трѣбва да има нищо общо съ политиката. Тя трѣбва да засѣга само ученически въпроси. Срѣдношколникътъ се намира въ тая възраст, въ която мирогледътъ не е още оформенъ. Той представлява меката глина, отъ която скулпторътъ ще извае своето произведение. И затова той не трѣбва да се поддава на никакви влияния, безразлично дали идватъ отлѣво или отдѣсно въ неговите убеждения. Младежниятъ идеализмъ, за който нѣкои говорятъ съ такъвъ жаръ не е твърде похваленъ. Често той носи най-голѣми злини на свободната и критична мисълъ. Младежъ, закърменъ съ горе-

щи идеали, се рѣководи отъ тѣхъ въ всичките си постѣпки. Но нека признаемъ, че безъ обществено чувство, което трѣбва да се рѣководи отъ здравия разумъ е не мислимъ живота. Свидетели сме били на партизански спорове на възрастни мъже, които хипнотизирани отъ своя идеология, не се стараятъ да погледнатъ на чия страна е правото, а обсъждатъ всичко споредъ шаблона на своите идеи. Всѣки мисли така, както мисли неговата партия, или великиятъ човѣкъ, отъ когото е взелъ тѣзи идеи.

Но това не е присѣщо само на възрастните. Даже младежта е много повече склонна къмъ такива хипнотизации. Ето наприимѣръ: въ последно време станаха доста ученически стачки. Ние не знаемъ истинските имъ причини, но явно е, че тукъ има отчасти външни влияния. Това проникване на партизанство между ученическите срѣди не е никакъ похвално. Ученикътъ, наистина, трѣбва да се подготви за общественъ животъ, но не е този пѣтя.

Трѣбва да трѣгнемъ по новъ пѣтъ, като се отърсимъ отъ наивните крайни тенденции. Трѣбва да създадемъ нашия критиченъ мирогледъ. И тъй, чрезъ ученическата общественостъ, освободена отъ дребните партизански страсти, ние ще се подготвимъ за онай голѣма общественостъ, въ полза на родината и човѣчеството.

Mary Say

В'ношитѣ тихи, когато надъ морските талози
В'третъ тихичко навѣе —
Ще излѣземъ ний тогава; ний — морските витязи
И морето намъ ще пѣсень чудна да запѣй!

Ахъ, какъ е мѣчно да умремъ далечъ отъ родния край! Какъ е мѣчно, склопвайки очи, да не видишъ навесенъ надъ тебе скѣпия ликъ! Боже, защо си далъ на насъ — моряците — такъвъ край?!

... Още мигъ! Ето го — последния, най-страшния напоръ на бѣсния морски ураганъ! Ето го сѣдбоносниятъ мигъ кризиса, ужасния кризисъ! Още мигъ и край или...

Огромна вълна съ бѣсна сила се струполи върху едва дѣржащата се надъ водата корабъ и го завлече задъ себе си тамъ надолу... въ тайните морски глѣбини... где хиляди другари чакатъ своите събратя

... Въ този мигъ майката се пробуди. Нѣщо страшно потискаше нейната душа. Тя разбра! Бързо изкочи, облѣче се и излѣзе. Следъ мигъ — черъ силуетъ се откриваше въ тъмната нощъ на висока скала. Разбититѣ, утихващи вече морски вълни го прѣскаха, но той стоеше недвижимъ, съ погледъ впитъ въ неизвестната далечина, рѣже вдигнати нагоре. Отъ стистнатитѣ устни бавно излизаха думитѣ:

... А стара майка нивгане ще знай
На свидно чадо участъта! ...

Св. Минчевъ.

ДЕВИЧЕСКА ГИМНАЗИЯ

Дружествениятъ животъ въ гимназията е загасналъ. Изглежда, че учениките интересуватъ по-вече уроците отколкото полето на ученическата култура. Въ последно време прояви животъ само дружество „Червенъ кръстъ“ съ своята база на 1-й януарий въ салона на Девическата гимназия. Следъ забавата имаше весела частъ и томола алегри. Следъ това пакъ имаше затишие, което продължава. Научаваме се, че „Дружеството за изучаване България“ ще даде наскоро по случай смъртта на голѣмия български апостолъ — революционеръ В. Левски, забава. Учениките ѣ очакватъ.

Очаква се и единъ рефератъ по литература отъ името на литературната секция.

На 20 т. м. г-жа лѣкарката говори на тема „Вредата отъ алкоола“ по случай 16-й януарий.

Прави впечатление, че учениките не взематъ никакво участие въ колонитѣ на „Виделина“. Нека се по-раздвижи заспалия духъ на гимназията и даде нѣщо за ученическата култура въ Варна.

Ст. Ю-ва.

Съ телеграма отъ Мин. Нар. Просвѣта е наредено освобождаването отъ зрелостенъ изпитъ да става по досегашната система т. е. за показанъ най-малко общъ успехъ 4 1/2.

Румен Янков.

ЛИЧНОСТЪ И ОБЩЕСТВО

(продължение от миналия брой)

Вдигналъ се тогава възгласъ, че да продължава да се живее съ старото положение е престъпно; разбрало се е, че безъ жертви нѣма побѣда. А най-великата жертва, това е кръвта на собственото сърце. Когато самъ горишъ, ще запалишъ и другитѣ. И изгоря Хусъ на кладата, но зародило се новото общество. Даденъ е билъ взривъ на благородна кръвъ, изкупителна жертва която е пламнала буйно и огнената стихия е обгорила старото. Но въпреки, че личността е успѣла да се освободи отъ стѣснителнитѣ окови на католическата църква и да отхвърли убийствения авторитет на папитѣ, все пакъ тя не е могла да намѣри своя най-добъръ начинъ на съществуване. Явяватъ се редъ мислители-философи, които даватъ различни мнения за връзката и отношенията на личността къмъ ней подобнитѣ и къмъ колектива. Такъвъ е Хексли напр., който заедно съ Хобсъ, е най-горещия защитникъ на мнението, че „човѣшкото общество, животинския миръ въобще, е близо до положението на борба на гладиатори“. Тѣ именно признаха, че „*homo homini lupus est*“ и „че трѣбва да подтишашъ всѣкиго, който е по-слабъ отъ тебе, защото такъвъ е природния законъ“. Споредъ тѣхъ свѣтътъ е арена, въ която личността е въ борба съ всички, и че за да запази своето съществуване тя трѣбва да води борба — безогледна и кървава съ всички! Изстреблението е било издигнато до биологиченъ принципъ! . . .

Точно противното мнение поддържатъ Гюте, Дарвинъ, Х. Спенсеръ и др., а най-добре е то обосновано и изложено въ капиталния трудъ на Кропоткина „Взаимопомощта — факторъ на еволюцията“. Много ясно той подчертава, че тамъ, където има враждебностъ на единъ противъ всички и на всички противъ единъ, тамъ не може да има животъ. Взаимноизстреблението води къмъ унищожение на цѣлото, на колектива. Въ този колективъ трѣбва да царя хармония, защото споредъ Кропоткинъ, не кървавитѣ борби и изтрѣбления въ човѣшкия родъ сж били творецъ на културата и на прогреса, а само взаимопомощта.

Родена и израстнала въ безмѣрната жажда за свѣтлина и свобода личността е почнала да взема все повече и повече първенстващо зна-

чение. Освободена отъ единия гнетъ и авторитетъ, личността почнала да се бори за извоюване на повече и повече права, почнала да не признава никого надъ себе си. И отдѣлната личностъ и обществото влѣзли въ борба.

Защото истинската борба, не слѣпа и безогледна, но осмислена и ценна е единствения факторъ на еволюционния процесъ; тя е импулсътъ и творческия принципъ въ историческото развитие на обществата и почти всички културни и нравствени ценности сж неинъ продуктъ. Борбата е животъ — животътъ е борба! Всѣки културенъ стремежъ, всѣки нравственъ идеалъ е поставялъ тогава личността предъ една неизбежностъ: борбата.

Именно тази борба е довела първото освобождение на личността и голѣмитѣ промѣни въ социалния животъ въ края на XVIII в. Великата френска революция е сжщо плодъ на сжщата тая борба, поведена отъ личността.

Следъ нея е настъпило едно уталожение и борбата, центърътъ на живота се измѣства отъ новъ идеалъ, новъ свѣтълъ потокъ, който проникнатъ отъ купнежа по вѣчната красота и истина, търси своитѣ възможни проявления въ свѣта на мъдростта. Принципитѣ провъзгласени отъ великата френска революция сж били тритѣ нужни основни постулата, върху които трѣбвало да бжде изградено новото общество:

Свобода, Равенство и Братство! — това сж три основни природни принципи на всѣки здравъ, осмис-

ленъ, хармониченъ животъ, къмъ който по силата на естественото влѣчение се стреми всѣки човѣкъ.

Свободомислието е било провъзгласено за неотчуждаемо право на личността. И именно това свободомислие, тая бунтовна, критична мисълъ на свободния човѣкъ, която подхвърля всичко на преценка е основната подбуда на прогреса. Върху идеитѣ на мислителитѣ отъ XVIII в. е била изградена великата френска революция, а върху нейнитѣ принципи новото общество . . .

Мнозина сж били, които сж се занимавали, както казахъ съ въпроса „личностъ и общество“, а особено съ ролята на личността въ историята. Между тѣхъ нека споменемъ мислителитѣ отъ Платона до Канта, Аристотель, Сенека, Плавтъ, Монтескю, Русо, Мюнцеръ, Т. Моръ, Робертъ Оуенъ, Фурие, Марксъ, Кабе и др. и др.

Но, както казахъ отъ началото, ще се постарая съ нѣколко само думи да предамъ мненията на гр. Л. Толстой и Т. Карлейль.

Томасъ Карлейль, английски знаменитъ историкъ отъ XIX в. е изложилъ своитѣ мисли въ съчинението си „On heroes, hero-worship and the heroic in history“ (Th. Carlyle). Голѣма частъ отъ човѣшкитѣ постъпки споредъ Карлейль нѣматъ историческо значение, а постъпкитѣ които иматъ такова, съвсемъ не сж равнозначущи. Но, разбира се, задъ постъпкитѣ стоятъ онѣзи които ги извършватъ т. е. отдѣлнитѣ човѣчески личности. И именно Карлейль се занимава съ въпроса за „изключителнитѣ личности“ и за тѣхното въздействие надъ обществото. На въпроса, кой именно елементъ произвежда историческия процесъ: дали онѣзи изключителни личности или тълпата той отговаря — личността! Защото споредъ него само тя е един-

ствения факторъ въ историята, а сжщо всемирната история той счита като история на това, което човѣкъ е извършилъ въ този миръ, като история на „**вѣлнкитѣ хора**“. Тѣзи именно „велики хора“ споредъ него сж ръководители, покровители и творци на всичко, тѣ сж водачи на маситѣ и тѣхнитѣ идеи сж въплотени въ действията на обществото. Съ една дума, споредъ Карлейль „**историята на свѣта е биография на великитѣ хора**“, на нареченитѣ отъ него „герои“. Такива сж споредъ него Мохамедъ, Данте, Шекспиръ, Лютеръ, Ноксъ, Русо, Кромвелъ, Наполеонъ и др. Той отдѣля тия „герои“ отъ обикновенитѣ смъртни и имъ приписва особена психология. Недостатѣцитѣ на неговата теория сж почти пълната недоказаностъ въ отдѣлнитѣ ѝ пунктове, а сжщо той не отговаря конкретно на въпроса, какъ именно „героя“ въздейства върху „тълпата“. Съ една дума тя не е ни най-малко научно аргументирана, защото именно всички данни на науката сж говорѣли противъ нея. . . .

Точно противно мнение по въпроса има великия мислителъ на руската земя **гр. Л. Толстой** Въ своя епохаленъ исторически романъ „Война и Миръ“ той се противопоставя рѣзко на създадения отъ Карлейля „**култъ на героитѣ**“ и създава новъ такъвъ — „**култъ на стихийната сила и маситѣ**“. Основитѣ на своята теория той прокара тукъ. Споредъ него има две страни въ живота на всѣки човѣкъ: лична и обществена; човѣкъ съзнателно живѣе за себе си, но той служи за безсъзнателно оръдие за достигане исторически общочовѣшки цели. Тука именно се заключава, така наречената „*idea madre*“ въ „**Война и миръ**“. Така това творение на Толстая изпква като историческа поема на

Окалитъ брягъ край Варна

ПРОСЯКИНИЯ

(продължение отъ разкази „Рибарь“)

Бѣше недѣля. Сутринъ. Студъ сковаваше улицитѣ. Отъ сиво-навѣсеното небе падаха бѣли меки парцали. Тѣ се биеха въ въздуха, гонѣха се и уморени падаха върху скършлата се отъ студъ земя.

Чернитѣ, голи клони на дърветата, покрити съ снѣгъ, се люлѣеха тжно, като че ли оплакваха своята участъ.

Кжщитѣ унили, спѣха още. Градътъ бѣше мраченъ. Тукъ-тамъ нѣкой прекосяваше замръзнала улица.

На стѣпалата предъ църква стоеше бедна, измжчена просякиня. Цѣла замръзнала, свита въ дрипитѣ си, тя очакваше да пустне църква, очакваше нѣкой богомолецъ съ добро сърдце да ѝ помогне — Тя чакаше милостиня.

— Дали ще може да занесе нѣщо въ замръзналата кжщурка на своето гладно малко дете?

Предъ уморениятъ ѝ погледъ се изправяше най-скжпниятъ образъ, образътъ на най-милото ѝ въ свѣта, образътъ на това бледо, измжчено дете.

Студътъ ставаше непоносимъ. Тя трепереше.

Но тя ще дочака да пустне църква!

И църква пуста.

Заредиха се богомолци — разкаяни, простени.

Тя протегна своята изнемоощаля ржка.

Простенитѣ отминаваха. . .

Но никой не хвърли поне единъ жалостливъ погледъ къмъ нещастницата.

А просякинята очакваше.

Тя чакаше нѣкой да се доближи до нея съ милостиня на ржка.

Но никой не се доближи.

Сълзи течаха по замръзналитѣ ѝ страни.

Презъ тия сълзи тя виждаше далечното си минало. — Тя бѣше некога щастлива тамъ, близо до морето, въ малка рибарска хижа, бедна но пълна съ щастие, съ мжжъ и дете.

При такъвъ споменъ ней и ставаше топло на душата и тя почваше да забравя действителността, не усещаше студа, нито пъкъ протегнатата си мъртвешка бледна ржка. Като че ли се пренасяше въ далечни простори, въ другъ свѣтъ, където нѣма мжки и страдания, тжги и безрадости.

Погледътъ ѝ безустремно блуждаше въ далечината.

Тя приличаше на ваяние.

Но това не трая много. Тя се стресна!

Огледа се. . .

Последниятъ отъ смиренитѣ от-

минаваше.

А ржката ѝ бѣше праздна.

Никой не подаде нѣщо на бедната просякиня.

Сърдцето ѝ се сви отъ горчива болка — пакъ трѣбваше да се върне съ празни ржце.

Тя насочи просълзения си погледъ къмъ небето:

— Нима Той имъ прощава?

Защо Богъ не разбира болката на страдащитѣ?

Тя разбра — никой не ще ѝ помогне. Въ свѣта е сама, съ едно клето създание. За него тя живѣе — заради него!

Често пжти въ зора ѝ се явяваше мрачна картина. Спомняше си тя студени морски вълни, които погълнаха нѣкога нейниятъ мжжъ. И тя ги виждаше да се разтварятъ за нея — да я желаятъ.

Тя искаше да излезне.

Но всѣкога при такава мисълъ израстваше ненадейно образътъ на нещастното ѝ дете.

— Животъ и поне малко щастие за него! — Тя трѣбваше да живѣе.

Вратата на църквата бѣше вече затворена.

Просякинята прибра измръзналата си ржка обезнадеждана, обгърна се съ изпокъсания си шалъ, пакъ захлѣца и тръгна надолу по стѣлбата съ бавни, уморени стѣпки.

Тя слезе отъ стѣлбата.

— Накжде да върви?

Въ студената, замръзнала кжщурка тамъ въ далечния краенъ кварталъ?

Все на тамъ я влечеше нѣщо.

— Но ржцетѣ ѝ бѣха празни. . .

— Тя не трѣбваше да се върне! Вкоченасалитѣ ѝ крака я поведоха по замръзналитѣ улици. Тя крачеше бавно, уморено, безжизнено. Изпокъсанитѣ ѝ обувки оставяха нетрайни следи по нападалия снѣгъ.

Смѣтно се очертаваше въ мисълта ѝ нейното най-голѣмо желание.

— Да се завърне въ кжщи съ хлѣбъ въ ржце.

Тя ще помоли, ще поиска. . .

— Опжти се къмъ една кжща.

— Дали ще намѣри хора съ добро състрадателно сърдце? Дали нѣкой ще ѝ помогне? — Тя малко върваше въ това.

Стигна до дворната врата и почука.

Отначало никой не се обади, следъ това се чу лай на куче и множество ругатни.

Тя разбра. . .

Бавно се отдалечи. . .

Стигна до вратата на друга кжща. Спрѣ се. Почука.

Тукъ никой не се обади. . .

Нещастницата се залута изъ смразенитѣ улици. . .

Тя търсѣше добри хора.

Навсѣкжде отблѣсъ и ругатни я изпращаха.

А бѣше недѣля! . . .

И снѣгътъ продължаваше да пада, мразътъ сковаваше улицитѣ и бедната жена продължаваше да се скита несрета, измжчена, обезнадеждана.

Свѣтлинъ Проблѣсниковъ

Четете в. „Виделина“

Личност и общество

(следва от 5-та страница)

философската тема за двойствено-ста на човешкия живот.

Според Толстой животът на народите далече не се съдържа в живота на нѣколко избраници, а могат да участвуват всички. Толстой отрича, че историческия процес е факт на отделната личност. Той счита, че движението на народите се деяние на всички, взимащи участие въ събитията. Освенит, че отрича ролята на личния елемент въ историята, но той отрича и свободата на волята. И именно тукъ критикуватъ и нападатъ Толстой. Той отрича личната инициатива, прави човѣка слѣпо оръдие на закона, неволяващъ му да внесе въ историческото движение нѣщо свое. Историята за Толстой е масовото движение, а „великиятъ хора“ сж само случайни събития. Той ги смѣква отъ безсмъртния имъ пиедесталъ и отъ полубогове ги превръща въ обикновени простосмъртни. Но не само това — той отрича и изобщо гениалността. И съ отдаването на всичко въ историята на масата, отричайки личността като факторъ въ нея Толстой заема другата крайност на мнението по въпроса. Но истината се намира нѣкъде по срѣ-

дата или по-право, както казва Карѣвъ „надъ тѣхъ на нѣкаква височина, която тѣ самитъ не сж могли да достигнатъ поради своята едностранчивостъ“.

Като заключение нека кажа, че всѣко едно дѣло все пакъ се явява по инициативата на отделната личност, понеже тя има „le don de créer“, има въ себе си по-голяма активност, като въплъщава въ себе си идеитъ и стремежитъ, които сж скрити дълбоко въ душата на колектива. Тази личност дава само реаленъ изразъ на онова, което е спотаено въ душитъ на другитъ. Инициативата и подражението, казва Хенекенъ сж двата фактора на историческия процесъ; при това личността има инициативата, а обществото — подражанието.

А що се касае до днешното общество, свѣтлитъ и хубави дни за него ще дойдатъ не чрезъ изгреблението и ненавистта, а само когато имаме общество основано на принципитъ на свободата, братството, справедливостта; не когато сме поклонници на лозунга „chacun pour soi, Dieu pour tous“, а само когато съзнаемъ, че „homo homini frater est“ и като лозунгъ издигнемъ свѣтлия позивъ на Богочовѣка за братство и любовъ къмъ подобнитъ си!

Хроника

Сказки на Вл. Русалиевъ. Тѣ се очакваха съ нетърпение отъ учащитъ се въ Варна, но не бѣха тѣй много посетени отъ тѣхъ, а повече отъ граждани.

Господинъ Русалиевъ говори, като истински поетъ и особено впечатление направи последното литературно четене, изповѣдъ на поета — поемитъ „Бунтовникъ“, „Рудничари“ и „Жетва“.

Единъ духъ, който е отредилъ страданията на своя народъ за сѣдба, духъ който носи въ себе си черната мъжа и горестъ на народа ни отъ бѣлия Дунавъ до синия Егей. Владимиръ Русалиевъ е поетъ чиято душа обливана съ страдания отъ тежкитъ въздишки на цѣлия народъ, носени отъ кървавитъ води на страдалната Марица и повтаряни отъ ехото на великия скръбникъ — Балкана.

Той е билъ винаги на поста си, като поетъ-изразителъ на страданията на своя народъ. И всички последни трагедии въ жизнения път на народа ни сж възбудили трепетъ въ сърдцето му и отзвукъ въ неговата лита.

Тия дни гостува въ града ни г. Р. Рашевъ за да държи своитъ интересни сказки. Пишатъ ни отъ Шуменъ, че тѣ тамъ сж били масово посетени и придружени съ интересен демонстрация. Сказки бѣха разрешени отъ Мин. Нар. Про: зѣта и бѣха на следнитъ теми:

1) Френологията наука ли е? Мо- зкътъ, умътъ и душевнитъ способности на човѣка.

2) Човѣкъ съ дарби ли се ражда или условията ги създаватъ.

3) Френология и анатомия. Какъ да опредѣляме дарбитъ на хората по устройството на черепа.

4) Графология — наука за почерка и нейнитъ тайни.

Сказки бѣха много интересни, придружени съ демонстрации и масово посетени.

На 27 декемврий миналата година Музикалното Д-во при Варн. М. Гимназия даде музикална продукция, посвѣтана на L. V. Beethoven съ програма изключително отъ великия класически композиторъ. Продукцията бѣ открита съ беседа отъ ученика отъ VII р. кл. Плесански Иванъ върху живота и творчеството на Бетховена. Особено хубаво впечатление направи соловия номеръ, „Romanz“ изпълненъ отъ уч. отъ VII кл. Лоловъ Петъръ.

Много добре бѣ и изпълнението на увертюрата „Egmont“ отъ гимназияния струненъ оркестъръ дижиранъ отъ ръководителя на Муз. Д-во г. П. Дюкмеджиевъ. Накрай

продукцията завърши съ демонстрация на високоговорител на IX симфония отъ Бетховенъ.

На 16 т. м. се навършиха 12 години отъ забраната на алкоола въ Америка. По нареждане на Мин. Нар. Просвѣта на 23 т. м. петия часъ на ученицитъ отъ Варн. Мжжка Гимназия бѣ държана беседа отъ учителя при сжщата и ръководител на въздърж. д-во г. Петровъ. Сказката бѣ много интересна и направи силно впечатление на ученицитъ.

Съ голѣмо съжаление трѣбва да отбележимъ, че читалнята при Варн. Градска библиотека е закрыта отъ извесно време. Излишно е да споменаваме нейното грамодно культурно значение за Варна. Надяваме се че това не ще бѣде за дълго и тя пакъ ще стане разсадникъ за култура и обществено възпитание. Относно значението на библиотекитъ и частно на читалнитъ при тѣхъ ще се повърнемъ въ специална статия въ единъ отъ следващитъ броеве.

Пишатъ ни отъ Преславъ, че на Ивановъ-денъ тамъ е билъ осветенъ въ присъствието на много официални лица и съ участието на учащата се младежъ паметника въ честъ на падналитъ бойци презъ войнитъ

КНИГОПИСЪ

Редакцията известява, че за напредъ всѣка книга получена въ два екземпляра ще бѣде хроникрирана (периодическитъ издания въ единъ екземпляръ).

Получиха се въ редакцията:

в. Мисълъ — литературенъ двуседмичникъ съ много разнообразно и интересно съдържание.

в. Родина — органъ на журналистическото д-во — Габрово.

в. Поповски новини — Попово

в. Преломъ — боеенъ органъ на българската националистическа младежъ.

„Красота и здраве“ год. I, кн. 2 — списание за физическо възпитание. Редакторъ Л. Малешковъ, уль Варн. М. Гимназия. Списание съ извънредно интересенъ и добре подбранъ материалъ прави честъ на уредницитъ си. Редакцията го препоръчва.

в. Стремежъ — год. I бр. 2, органъ за стенографна просвѣта. Единственъ стенографски вестникъ въ България, издание на ломскитъ стенографисти.

Пансионерката Бланшетъ

(по случай представянето ѝ на варненската сцена отъ театъръ „Комедия“ — Бѣчваровъ)

Френскиятъ комедистъ Бриьо съ голѣма вещина е можалъ да представи въ това свое произведение грубата действителностъ.

Прости селяни изпращатъ своята единствена дъщеря Бланшетъ да учи въ нѣкакъвъ си пансионъ въ Парижъ. Следъ свършване на образованието си, тя се връща въ село, но съ съвсемъ други схващания върху живота. Тя се срамува отъ родителитъ си и ги учи да се държатъ като „интелегентни“ хора. Стария Русе, бащата, се чувствува твърде гордъ при вида на такава интелигентна дъщеря и на всѣкиго показва диплома ѝ отъ пансиона Бланшетъ иска да обогати баща си, като го кара да испише искусствени торове за нивитъ си. Обаче резултатитъ сж твърде печални, всичко изгорява и това село, зещото тя е объркала килограмитъ на тора съ една „0“. Тя сжщо така иска да преустрои простата крѣчма на баща си въ модерна заведение, каквито тя е виждала въ Парижъ, но той съ своя практиченъ умъ не се съгласява Бланшетъ по никакъвъ начинъ не иска да живѣе въ село, кждето баща ѝ иска да я назначи за учителка, чрезъ влиятелния Гало. Но всичко безуспешно, кандидаткитъ сж твърде много. Скоро започватъ и семейнитъ раздори. Стоение то ѝ въ кжщи е по вече невъзмож

но и единъ денъ следъ бурна свада напуща компаньонка на своята приятелка отъ пансиона, Люси, дъщеря на Гало. Третото действие представя връщането на Бланшетъ отъ Парижъ. Тя е разочарована отъ ноститъ на живота. Въ това време идватъ да искатъ ржката ѝ единъ младежъ селянинъ, съ своя баща, на които по-рано отказали. Сега при това положение съ радостъ се съгласяватъ.

Нѣколко думи относно играта: Спонтанно бѣ въплотенъ типа на стария баща, предаденъ до виртуозностъ отъ г. Бѣчваровъ. Той съ присжщия нему хуморъ създаваше непринуденъ смѣхъ всредъ публиката.

Г-ца Бланшетъ, като че ли въ първото действие не можа да вникне въ ролята си. Но въ второто действие се корегира и даде сносна игра. Старата майка може да се каже, че придаде ролята си наравно съ тая на г-нъ Бѣчваровъ.

Общо комедията съ малки изключения бѣше предадена добре. Обаче трѣбва да се спомене, че действително се развиваха на едно мѣсто, крѣчмата, и това бѣше въ ушърбъ на комедията. Затова допринасяше и извънредната семплостъ на декоритъ, и придаваше извесната монотонностъ въ комедията.

Пан Ганевъ

Забавата на Д-во „Съзнание“

при стопанското у-ще -- Варна

Обичаятъ да се дава забава всѣка година е въ мноо отношения единъ активъ къмъ културнитъ прояви на младитъ. Ние се радваме на всѣка такава проява, сочителъ на повисока култура у нейнитъ инициатори.

Дружество „Съзнание“, което рѣдко проявява животъ поради претрупаността на учебнитъ занятия, даде на 26 декемврий своята забава въ салона на училището. Публиката изпълни всички мѣста. Забавата почна съ голѣмо закъснение, което е неоправдателно.

Първитъ номера, изпълнени отъ зора подъ диригентството на г. Илиевъ, излѣзоха доста хубави, съ изключение на прекалено нервнитъ ржкомахания на диригента.

Ученичката Ст. Николовъ декламираше „Лудо младо“ отъ Яворовъ би трѣвало да дисциплинира своитъ маниеръ, иначе гласътъ ѝ има данни за декламация.

Най-хубаво изпълненъ номеръ отъ цѣлата забава бѣ на ученичката Мин-

д-ва Димитричка — „Музика“ отъ Ив. Вазовъ; Съ подходящата музика дисциплина и вживяване въ стиховетъ, тя завладѣ цѣлата публика.

Следващитъ нѣколко номера не принесоха много за успѣха на забавата.

Особено впечатление направи сценката, не толкова съ съдържанието си, отколкото съ хубавата и естествена игра на артисткитъ. Заслужава да отбележимъ, че Ст. Николгива тукъ се прояви повече. Баба-та (Радка Василева) игра доста сполучливо. Дѣдото (Р. Фотева) сжщо владѣ ролята си напълно.

Като се взематъ подъ внимание, крайно лошитъ условия, при които работи, ученичката въ стоп. у-ще, прави честъ на настоятелството за изнесената забава.

Ние го поздравяваме и му пожелаваме, що донапредъ често да се слушатъ отъ негово име реферати, тѣй полезни за ученичкитъ — бж-дащи възпитателки на поколенията.

Б. Незабравъ

Редакционна хроника

На мѣстото на излѣзлитъ по свое желание членове отъ редакционния комитетъ Г. Гочевъ и Ст. Савовъ, последниятъ е попълненъ съ ученици отъ по-долнитъ класове, тѣй като досегашния бѣше цѣлия почти отъ осми класъ. Това се прави съ целъ догодина да не остане безъ ръководни лица. Така възобновенъ редакционния комитетъ има следния съставъ:

Редактори: Борисъ Яневъ, Руменъ Янковъ, Милчо Дойновъ, Купенъ Паловъ, Панайотъ Ганевъ. Тех. уредници: Любомир Поповъ, Николай Муховски, и Хр. Христова.

Може би ще се види чудно на нѣкои защо настоящия брой отъ 6 стр. струва 3 лв. Това тѣ много лесно ще си обяснятъ, ако знаятъ, че редакцията не разполага съ никакви излишни суми и прави това само за покриване разносикитъ, относно издаването му и че има настоятели, които не сж се отчели още за 1, 2, и 3 броеве.

Редакцията ще се счита извънредно щастлива, ако ѝ се даде възможностъ чрезъ редовни изплащания да поднася на читателитъ броеве отъ 8 стр. за 2 лв.

Единствената прѣчка за това трѣбва да се търси въ нередовното издѣлжаване.

Въ желанието да даде истински ученически обликъ на „Виделияна“ редакцията моли сътрудницитъ да изпращатъ главни работи изъ ученическия животъ и ученическата действителностъ интересуваша младата и жална ученическа душа. Работитъ повтаряме, нека сътрудницитъ пращатъ въ всѣко време, независимо отъ това дали е излѣзълъ или не вестникъ.

Редакцията проси извинение отъ тия отъ сътрудницитъ, чийто работи, поради многото материалъ не сж помѣстени въ този брой. Удобрения оставатъ за другия брой.

Настоятели, издѣлжете се веднага.